

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 6 stycznia 1984 r.

w sprawie warunków użycia środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej.

Na podstawie art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działania podległych mu organów (Dz. U. Nr 38, poz. 172) zarządza się, co następuje:

Przepisy ogólne.

§ 1. Funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa i Milicji Obywatelskiej, zwani dalej „funkcjonariuszami”, mogą użyć w związku z pełnieniem obowiązków służbowych środka przymusu bezpośredniego w celu zapobieżenia zagrożeniu bezpieczeństwa państwa lub przywrócenia zakłóconego porządku publicznego albo zmuszenia do podporządkowania się poleceniom funkcjonariuszy, wydanym na podstawie prawa.

§ 2. Środkami przymusu bezpośredniego są:

- 1) fizyczne i techniczne środki służące do obezwładnienia lub konwojowania osób oraz zatrzymywania pojazdów:
 - a) siła fizyczna,
 - b) kajdanki,
 - c) prowadnice,
 - d) kaftany bezpieczeństwa,
 - e) pasy i siatki obezwładniające,
 - f) kolczatki drogowe,
- 2) milicyjne pałki gumowe,
- 3) chemiczne i wodne środki obezwładniające:
 - a) aerozole,
 - b) miotane (odpalane lub rozlewane),
- 4) psy służbowe,
- 5) pociski miotane.

§ 3. 1. Środki przymusu mogą być stosowane po uprzednim wezwaniu do zachowania się zgodnego z prawem i po bezskutecznym uprzedzeniu o użyciu tych środków, chyba że wszelka zwłoka groziłaby niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego bądź mienia w znacznych rozmiarach.

2. Środki przymusu bezpośredniego stosuje się w granicach niezbędnych do usunięcia zagrożenia bezpieczeństwa państwa lub przywrócenia porządku publicznego albo zmuszenia do podporządkowania się poleceniom wydanym na podstawie prawa.

3. Użycie środków przymusu nie może mieć na celu spowodowania dolegliwości ani uszczerbku na zdrowiu osób, w stosunku do których użyto tych środków.

§ 4. 1. Decyzję o użyciu środków przymusu przez oddziały (pododdziały) zwarte podejmują szefowie wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych lub osoby przez

nich upoważnione. Użycie tych środków następuje na rozkaz dowódcy oddziału (pododdziału).

2. Jeżeli wszelka zwłoka groziłaby bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia, zdrowia ludzkiego, wolności człowieka lub niebezpieczeństwem dla mienia w znacznych rozmiarach, decyzję o użyciu środków przymusu podejmuje dowódca oddziału (pododdziału).

3. W razie wykonywania czynności przez dwóch lub więcej funkcjonariuszy, decyzję o użyciu środków przymusu podejmuje kierujący czynnością.

4. Jeżeli dowódcy lub kierujący daną czynnością, wymienieni w ust. 1—3, nie mają możliwości wydania rozkazu, decyzję o użyciu środków przymusu podejmują funkcjonariusze wykonujący dane czynności.

§ 5. 1. Środków przymusu bezpośredniego nie używa się w stosunku do kobiet o widocznej ciąży.

2. Środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek i prowadnic, kaftanów bezpieczeństwa, pasów i siatek obezwładniających, milicyjnych pałek gumowych i psów służbowych nie używa się względem starców, dzieci do lat 13 i osób ułomnych o widocznym kalectwie.

3. Ograniczeń, o których mowa w ust. 1 i 2, nie stosuje się w przypadkach, w których funkcjonariusze podejmują czynności przeciwko uczestnikom zbiorowych działań zagrażających bezpieczeństwu państwa lub naruszających porządek publiczny.

§ 6. Osobom, które w wyniku zastosowania środków przymusu doznały uszkodzeń ciała lub rozstroju zdrowia, należy udzielić pierwszej pomocy, a w razie potrzeby — zapewnić pomoc lekarską.

Stosowanie siły fizycznej.

§ 7. 1. Siły fizycznej używa się do obezwładnienia osoby, odparcia czynnej napaści albo zmuszenia do wykonania polecenia, o którym mowa w § 1.

2. Używając siły fizycznej nie należy zadawać uderzeń, chyba że funkcjonariusz działa w obronie koniecznej albo w celu odparcia zamachu na życie ludzkie lub mienie w znacznych rozmiarach.

Stosowanie kajdanek i prowadnic.

§ 8. 1. Kajdanki można zakładać osobom zatrzymanym, doprowadzanym lub konwojowanym w celu uniemożliwienia im ucieczki albo zachowań agresywnych.

2. Kajdanki zakłada się:

- 1) na polecenie sądu lub prokuratora,

- 2) osobom podejrzanym lub oskarżonym o popełnienie niebezpiecznego przestępstwa,
- 3) niebezpiecznym przestępcom,
- 4) osobom stawiającym czynny opór, usiłującym zbiec lub dokonać samoagresji, a także w razie uzasadnionej obawy, że dopuszczą się takich czynów.

3. Nie zakłada się kajdanek nieletnim do 17 lat, z wyjątkiem nieletnich w wieku powyżej 16 lat podejrzanych o popełnienie niebezpiecznego przestępstwa lub zachowujących się agresywnie.

4. Kajdanki zdejmuje się po wprowadzeniu osób, wobec których zastosowano ten środek przymusu, do celi, na salę rozpraw, chyba że sąd lub prokurator zarządzi inaczej, oraz na czas przesłuchania.

5. Osobom zachowującym się w sposób agresywny, podejrzanym lub oskarżonym o popełnienie niebezpiecznego przestępstwa, oraz niebezpiecznym przestępcom kajdanki zakłada się na ręce do tyłu, pozostałym z przodu.

§ 9. 1. Prowadnice stosuje się do nieletnich do 17 lat, w celu uniemożliwienia im ucieczki podczas konwojowania.

2. Jeden z uchwytów prowadnicy funkcjonariusz konwojujący zakłada na rękę nieletniego, drugi zakłada sobie na rękę lub trzyma w ręce. Przepisy § 8 ust. 2 pkt 1 i ust. 4 stosuje się odpowiednio.

Stosowanie kaftanów bezpieczeństwa oraz pasów i siatek obezwładniających.

§ 10. 1. Kaftany bezpieczeństwa oraz pasy i siatki obezwładniające przeznaczone są do obezwładniania przez czasowe unieruchomienie kończyn osób, których agresywne zachowanie jest bezpośrednio niebezpieczne dla nich lub dla otoczenia, gdy zastosowanie innych środków przymusu jest niemożliwe albo okazało się bezskuteczne.

2. Środki, o których mowa w ust. 1, można stosować w razie:

- 1) czynnej napaści,
- 2) agresywnego zachowania się,
- 3) samoagresji,
- 4) niszczenia pomieszczeń lub mienia.

3. Osobom, w stosunku do których użyto kaftanów, pasów lub siatek obezwładniających, należy niezwłocznie zapewnić opiekę lekarską, jeżeli ich agresywne zachowanie się jest następstwem upojenia alkoholowego, użycia środków odurzających, choroby psychicznej lub szoku.

§ 11. Decyzję o użyciu środków przymusu wymienionych w § 10 ust. 1 podejmuje szefowie urzędów spraw wewnętrznych lub kierownicy jednostek Milicji Obywatelskiej albo osoby przez nich upoważnione, a podczas ich nieobecności dyżurni jednostek. W razie użycia tych środków poza siedzibą jednostki lub w czasie konwojowania, decyzję o ich użyciu podejmuje dowódca patrolu lub konwoju.

§ 12. 1. Kaftany bezpieczeństwa oraz pasy i siatki obezwładniające zdejmuje się, gdy ustają okoliczności, które stanowiły podstawę ich założenia, lub na wniosek lekarza.

2. Jeżeli czas obezwładnienia kaftanem bezpieczeństwa wynosi więcej niż 2 godziny, należy nie rzadziej niż co godzinę rozwiązywać taśmę rękawów kaftana, w celu umożliwienia prawidłowego obiegu krwi.

3. Przypadki zastosowania środków wymienionych w § 10 ust. 1 dokumentuje się w książce wydarzeń jednostki albo w notatniku służbowym, jeżeli użycie tych środków nastąpiło poza jednostką.

Stosowanie kolczatek drogowych.

§ 13. 1. Kolczatka drogowa służy do zatrzymywania pojazdów samochodowych w przypadkach, w których kierowcy tych pojazdów pomimo wezwania funkcjonariusza nie zatrzymali się, a zachodzi potrzeba ich ujęcia lub zatrzymania.

2. Kolczatka drogowa może być użyta do zatrzymywania pojazdu samochodowego:

- 1) prowadzonego przez osobę podejrzaną o popełnienie niebezpiecznego przestępstwa albo niebezpiecznego przestępcę lub przewożącego takie osoby,
- 2) prowadzonego przez osobę znajdującą się w stanie po użyciu alkoholu albo będącą sprawcą wypadku drogowego, w którym są zabici, lub ranni, albo przewożąca przedmioty pochodzące z przestępstwa,
- 3) skradzionego.

§ 14. 1. Przed użyciem kolczatki drogowej należy:

- 1) podać sygnał zatrzymania przez umundurowanego funkcjonariusza w sposób zrozumiały i widoczny dla kierowcy pojazdu zatrzymywanego,
- 2) w czasie zbliżania się pojazdu zatrzymywanego do kolczatki wstrzymać ruch z obu kierunków w odległości nie mniejszej niż 100 m.

2. Przed użyciem kolczatki funkcjonariusz może podjąć próbę zablokowania drogi zatrzymywanemu kierowcy — kierowanym przez siebie pojazdem.

3. Kolczatki drogowej nie używa się do zatrzymywania pojazdów jednośladowych.

§ 15. Decyzję o użyciu kolczatek drogowych podejmują szefowie urzędów spraw wewnętrznych lub wyznaczone przez nich osoby, a w razie ich nieobecności — dyżurni tych jednostek.

Stosowanie milicyjnych pałek gumowych.

§ 16. Pałka gumowa może być użyta przez funkcjonariusza:

- 1) w razie odpierania czynnej napaści,
- 2) w razie przywracania zakłóconego porządku publicznego,
- 3) w razie pokonywania czynnego oporu,
- 4) wyjątkowo — w celu pokonywania biernego oporu stawianego funkcjonariuszowi, jeżeli opór ten uniemożliwia wykonanie czynności urzędowej mającej istotne znaczenie dla ochrony porządku publicznego.

§ 17. 1. Pałką gumową zadaje się uderzenie w umiędunione części ciała, a szczególnie w mięśnie kończyn górnych i dolnych oraz w mięśnie górnej części pleców.

2. Zabrania się zadawania uderzeń uchwytem pałki.

§ 18. Nie wolno używać milicyjnych pałek gumowych wobec osób, którym założono kajdanki, prowadnice, kaftany bezpieczeństwa lub pasy i siatki obezwładniające.

Użycie chemicznych środków obezwładniających i pocisków miotanych.

§ 19. Aerozolowe środki obezwładniające można stosować w razie:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) przywracania zakłóconego porządku publicznego,
- 3) pokonywania czynnego lub biernego oporu.

§ 20. 1. Chemiczne środki obezwładniające miotane oraz pociski miotane można stosować w razie:

- 1) przywracania rażąco zakłóconego porządku publicznego,
- 2) obezwładniania osób podejrzanych o popełnienie niebezpiecznych przestępstw oraz niebezpiecznych przestępców,
- 3) bezpośredniego zagrożenia albo zajęcia obiektów należących do organów władzy i administracji państwowej, organizacji politycznych i społecznych albo innych obiektów i urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa państwa lub gospodarki narodowej.

2. Decyzję o użyciu środków wymienionych w ust. 1 podejmują szefowie wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych albo osoby przez nich upoważnione. W przypadkach niecierpiących zwłoki decyzje podejmują dowódcy oddziałów, pododdziałów lub patroli.

§ 21. Chemiczne środki obezwładniające i pociski miotane należy stosować ostrożnie, uwzględniając ich właściwości, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzkiego.

Użycie wodnych środków obezwładniających.

§ 22. Wodne środki obezwładniające: armatki wodne lub woda z hydrantów i innych urządzeń miotających mogą być użyte w razie:

- 1) rażąco zakłócenia porządku publicznego,
- 2) bezpośredniego zagrożenia albo zajęcia obiektów na-

leżących do organów władzy i administracji państwowej, organizacji politycznych i społecznych albo innych obiektów i urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa państwa lub gospodarki narodowej.

§ 23. Decyzję o użyciu armatki wodnej podejmują szefowie wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych albo osoby przez nich upoważnione.

Użycie psów służbowych.

§ 24. 1. Funkcjonariusze mają prawo użycia psów służbowych jako środka przymusu w następujących przypadkach:

- 1) odpierania czynnej napaści,
- 2) zatrzymywania i obezwładniania osób,
- 3) w innych przypadkach, w których funkcjonariusz jest uprawniony do użycia broni palnej.

2. Używany jako środek przymusu pies służbowy powinien mieć nałożony kaganiec, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w ust. 1 pkt 3.

Przepisy końcowe.

§ 25. 1. Fakt zastosowania środka przymusu funkcjonariusz dokumentuje w notatniku służbowym.

2. W razie spowodowania uszkodzenia ciała człowieka lub szkody w mieniu użyciem środka przymusu, funkcjonariusz sporządza notatkę urzędową i przedstawia ją przełożonemu.

§ 26. Przełożeni są obowiązani:

- 1) systematycznie badać zasadność, warunki i sposób stosowania środków przymusu bezpośredniego przez podległych im funkcjonariuszy,
- 2) sprawdzać znajomość przez funkcjonariuszy przepisów regulujących warunki i sposoby stosowania środków przymusu bezpośredniego.

§ 27. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Spraw Wewnętrznych: **C. Kiszczał**